

Брюксел, 18 септември 2018 г.
(OR. en)

Междуинституционално досие:
2018/0224(COD)

12067/1/18
REV 1

RECH 371
COMPET 595
IND 237
MI 626
EDUC 318
TELECOM 278
ENER 298
ENV 584
REGIO 71
AGRI 416
TRANS 368
SAN 265
CADREFIN 194
CODEC 1446

БЕЛЕЖКА

От: Председателството

До: Комитета на постоянните представители/Съвета

№ док. Ком.: 9865/18 + ADD 1

Относно: *Подготовка за заседанието на Съвета по конкурентоспособност на 27 и 28 септември 2018 г.*

Пакет от предложения „Хоризонт Европа“: Рамкова програма за научни изследвания и иновации (2021—2027 г.)

а) Предложение за РЕГЛАМЕНТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА за създаване на Рамковата програма за научни изследвания и иновации „Хоризонт Европа“ и за определяне на нейните правила за участие и разпространение на резултатите

б) Предложение за РЕШЕНИЕ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА за създаване на специфична програма за осъществяване на Рамковата програма за научни изследвания и иновации „Хоризонт Европа“

— *Ориентационен дебат*

I. ВЪВЕДЕНИЕ

На 7 юни 2018 г. Европейската комисия предложи новата Рамкова програма за научни изследвания и иновации „Хоризонт Европа“. Съветът започна незабавно да разглежда предложението. Първи обмен на мнения на политическо равнище се проведе на неформалната среща на министрите, отговарящи за научните изследвания, на 17 юли 2018 г. във Виена. По време на това неформално разискване австрийското председателство установи широката подкрепа за структурата и основните елементи на предложението на Европейската комисия. Всички делегации обаче изразиха опасения във връзка с конкретни въпроси, които заслужават внимание по време на по-нататъшните преговори по „Хоризонт Европа“.

В допълнение към обсъжданията, проведени в работна група „Научни изследвания“ на Съвета, председателството прикани делегациите да изпратят до началото на септември 2018 г. бележките си по предложенията за регламента за „Хоризонт Европа“ и за специфичната програма. Въз основа на информацията, получена от държавите членки, председателството актуализира схемата си за актуалното състояние на преговорите (вж. приложението) и набеляза три основни въпроса, по които са необходими политически насоки от министрите за по-нататъшни преговори.

II. ОСНОВНИ ВЪПРОСИ

1. ПРАВНИ ОСНОВАНИЯ НА „ХОРИЗОНТ ЕВРОПА“

Подобно на предшественика си „Хоризонт 2020“, регламентът за Рамковата програма (РП) „Хоризонт Европа“ се основава на дял „Промишленост“ и дял „Научни изследвания и технологично развитие, и космическо пространство“ отДФЕС (чл. 173, 182, 183 и 188 отДФЕС). Освен това, в отклонение от предходните решения за специфичните програми, Комисията реши да предложи специфичната програма (СП) за прилагане на „Хоризонт Европа“ също да се основава на дял „Промишленост“ и дял „Научни изследвания и технологично развитие, и космическо пространство“ (чл. 173 и 182 отДФЕС). Според Комисията това решение се основава на нарасналото значение на иновациите в „Хоризонт Европа“, по-конкретно мерките по линия на Европейския съвет по иновациите (EIC). Тази промяна към двойно правно основание би означавала, че специфичната програма за „Хоризонт Европа“ ще трябва да бъде приета по обикновената законодателна процедура (съвместно вземане на решение с ЕП) вместо специална законодателна процедура (приемане след консултация с ЕП), какъвто беше случаят със специфичните програми в миналото. Това доведе до обсъждане в подготвителните органи на Съвета на въпроса дали тези правни основания са уместни.

През юни 2018 г. редица държави членки отправиха искане към Правната служба на Съвета да изготви писмено становище по този въпрос, което Правната служба на Съвета представи на 25 юли 2018 г.¹ В становището си Правната служба на Съвета стига до заключението, че правните основания, предложени от Европейската комисия за регламента за РП, са уместни; във връзка със специфичната програма за „Хоризонт Европа“ обаче Правната служба заключава, че двойното правно основание, на което Комисията се основава при предложението си за решение за създаване на специфичната програма, не е уместно и че, имайки предвид целта и съдържанието на това предложение, подходящото правно основание е само член 182, параграф 4 отДФЕС. Ако Съветът приеме въпросното предложение само въз основа на член 182, параграф 4 отДФЕС, подобно приемане би се извършило по специална законодателна процедура (приемане от Съвета единствено след консултация с Европейския парламент и Европейския икономически и социален комитет).

1 11422/18

На 11 септември 2018 г. Европейската комисия представи нон-пейпър, в който излага причините за избора си на предложеното правно основание.

За улесняване на обсъждането председателството изпрати бележка до делегациите на 27 август 2018 г., в която подробно разясни какви са възможностите за Съвета да продължи да разглежда този въпрос, в т.ч. непосредствените последици както за работата на Съвета, така и за сътрудничеството с Европейския парламент.

Обсъжданията на техническо равнище на 3 и 13 септември показаха, че категорично мнозинство от делегациите подкрепят становището на Правната служба на Съвета и промяната на правното основание за специфичната програма за „Хоризонт Европа“, така че програмата да се основава само на член 182, параграф 2 отДФЕС, като в резултат на това се приложи специалната законодателна процедура (приемане след консултация с ЕП).

В чл. 25 от Междунституционалното споразумение за по-добро законотворчество от 13 април 2016 г. се посочва, че „Ако се предвиди промяна на правното основание, водеща до преминаване от обикновената законодателна процедура към специална законодателна процедура или към незаконодателна процедура, трите институции ще обменят мнения в тази връзка“. След обсъжданията на техническо равнище председателството смята, че моментът за това е настъпил. Ето защо, за да се получи ясен политически мандат за евентуален междунституционален обмен на мнения, председателството иска да научи мненията на министрите за начина, по който да продължи работата по този въпрос.

Въпрос към министрите:

Предвид становището на Правната служба на Съвета и в контекста на мненията, изразени от делегациите на държавите членки и от Комисията на техническо равнище, предвижда ли Съветът промяна на правното основание, водеща до преминаване от обикновената законодателна процедура към специална законодателна процедура?

2. РАЗШИРЯВАНЕ НА УЧАСТИЕТО/СПОДЕЛЯНЕ НА ВИСОКИ НАУЧНИ ПОСТИЖЕНИЯ

Изглежда е налице консенсус между делегациите по два въпроса: първо, високите научни постижения са залегнали в основата на „Хоризонт Европа“. Те са ключов критерий за напредъка на науката и често се явяват база на икономическия просперитет и благоденствието на обществото. Второ, високите научни постижения нямат пол, гражданство или граници. Те могат да бъдат открити навсякъде, във всяка държава членка, както и извън Европейския съюз.

Високите научни постижения не се развиват успешно при изолация. Те се развиват в условията, създадени от образователната, научната и иновационната система на всяка отделна държава. Тази своеобразна „екосистема“ за научни изследвания и иновации осигурява стимулите — или понякога пречките — за високи научни постижения на национално равнище. Отговорност за тази „екосистема“ носят органите, вземащи решения в съответната държава, макар европейското научноизследователско пространство да се стреми постепенно да създава по-съгласуван европейски пазар за знания. Държавите членки полагат големи усилия за подобряване на националните си системи за научни изследвания и иновации.² В резултат на това обменът на високи научни постижения вече не е въпрос на „ЕС 15 срещу ЕС 13“. На практика вече се наблюдават повече нюанси, но продължава да има несъответствия, като интензивността на научните изследвания и иновациите и степента на участие в „Хоризонт 2020“ са по-ниски, особено за държавите членки, присъединили се към ЕС през 2004 г. и след това.

В най-новия „Сравнителен анализ на европейските иновации“ за 2018 г.³ се докладва за неравномерно развитие в различните части на европейското научноизследователско пространство. 18 държави членки на ЕС са увеличили иновациите си, а 10 са ги намалили. Вместо да намалява, разделението в Европа в областта на иновациите има тенденция да се задълбочава.

Освен това неотдавнашни данни сочат за отрицателно въздействие от изтичането на мозъци в европейското научноизследователско пространство, което отслабва иновационните системи на държавите членки, присъединили се към ЕС от 2004 г. насам⁴. През последното десетилетие трансграничното сътрудничество в областта на научните изследвания се е развило много повече в западната част на ЕС, отколкото в източната. Изтичането на мозъци е следствие от сложен набор от причини и няма универсално решение за обръщането на тази тенденция с една-единствена мярка.

2 Усилията на държавите членки и асоциираните държави са представени в неотдавнашен „Процес на взаимно обучение във връзка с разширяване на участието и засилване на полезните взаимодействия“, юни 2018 г.

3 Европейска комисия, European Innovation Scoreboard (Сравнителен анализ на европейските иновации) 2018 г.

4 Doria Arrieta, Pammolli, Petersen, „Quantifying the negative impact of brain drain on the integration of European science“, в „Science Advances“, 12 април 2017 г.

Ключовият проблем, пред който сме изправени в момента, е до каква степен Рамковата програма на ЕС подпомага и допълва националните усилия за насърчаване на високите научни постижения и за преодоляване на разделението в областта на иновациите в Европа.

Предложението за „Хоризонт Европа“ включва редица дейности за подпомагане, които надграждат мерките, въведени в „Хоризонт 2020“, и по-специално сформирани на екипи, туининг, катедри на ЕНП и Европейско сътрудничество в областта на науката и технологиите (COST). Освен това Европейската комисия предлага значително увеличение на бюджета за тези дейности в сравнение с „Хоризонт 2020“ (от 800 млн. евро на 1,7 млрд. евро).

В бележките си до председателството някои държави членки предложиха и други мерки за разширяване на участието/споделяне на високи научни постижения, напр.:

- допълване на целите на програмата „Хоризонт Европа“ с целта за укрепване на балансирано европейско научноизследователско пространство и стимулиране на конкурентоспособността му във всички държави членки;
- Въвеждане в „Хоризонт Европа“ на допълнителна специфична цел, която да допринесе за приобщаващи и иновативни общества в Европейския съюз, за преодоляване на растящото в ЕС разделение в областта на научните изследвания и иновациите и за насърчаване участието на всички държави членки в „Хоризонт Европа“;
- Преименуване на IV част от структурата на „Хоризонт Европа“ на „Разширяване на участието и укрепване на европейското научноизследователско пространство“ и заменяне на термина „споделяне на високи научни постижения“ с „разширяване на участието“;
- Въвеждане на „ускорена“ система за научноизследователски проекти, произтичаща от сформирването на екипи и туининг проектите и от катедрите на ЕНП;
- Въвеждане на хоризонтални мерки за разширяване на участието, напр. чрез подобрени процедури за оценяване или чрез противодействие на „затворените клубове“;
- Разглеждане на възможността за еднакви възнаграждения за всички партньори от проектите по „Хоризонт Европа“;

- Засилване на полезните взаимодействия между „Хоризонт Европа“ и други програми на ЕС за финансиране, по-специално европейските структурни и инвестиционни фондове (напр. стратегии за „интелигентно“ специализиране);
- Финансова подкрепа (напр. чрез финансиране на управлението) за двустранни и многостранни дейности за разширяване на участието на държавите членки;
- Във връзка с Европейския научноизследователски съвет (ЕНС): Назначаване в научния съвет на ЕНС на членове от различни части на Европа;
- Във връзка с Европейския научноизследователски съвет (ЕНС): Стремение към по-приобщаващ подход с цел увеличаване на броя и разнообразието на приемащите институции в ЕС, както и на броя научни изследователи с високи постижения в целия ЕС;
- Във връзка с Европейския научноизследователски съвет (ЕНС): Подкрепа за младите научни изследователи, в т.ч. дейности за свързване на действията „Мария Склодовска-Кюри“ с ЕНС;
- Във връзка с „Разширяване на програмите за стипендии“ в рамките на действията „Мария Склодовска-Кюри“: Въвеждане на мобилност, насочена към държавите, недостатъчно представени в Рамковата програма, за най-добрите или най-перспективните научни изследователи, независимо от тяхното гражданство, с цел да осъществяват научни изследвания с високи постижения и да развиват уменията и кариерата си както в академичните среди, така и извън тях;
- Във връзка с действията „Мария Склодовска-Кюри“: Оказване на подкрепа за научните изследователи да се връщат в държавите си по произход.

Въпрос към министрите:

Моля посочете съществените изисквания, на които „Хоризонт Европа“ следва да отговаря в областта на разширяването на участието/споделянето на високи научни постижения, също така предвид гореизброените предложения на държавите членки.

3. СТРУКТУРА НА ВТОРИЯ СТЬЛБ НА „ХОРИЗОНТ ЕВРОПА“

Предложението за цялостна структура от три стълба на „Хоризонт Европа“ беше добре прието от делегациите. Европейската комисия предложи нова структура за втория стълб с подход, по-силно насочен към постигането на резултати, който обхваща научните дисциплини и отделните промишлени сектори. В този контекст мисиите следва да допринасят и за междусекторното и интердисциплинарното сътрудничество в различните клъстери, за да се увеличи общественото въздействие. . Обсъжданията на техническо равнище показваха, че може да се наложат някои корекции на структурата на стълб 2 („Глобални предизвикателства и конкурентоспособност на промишлеността“).

През лятото държавите членки представиха редица идеи за подобряване на стълб 2, което доведе до 7 клъстера вместо 5. Председателството би искало да посочи някои от тези предложения:

- Стълб 2 да се съсредоточи върху „Глобални предизвикателства и конкурентоспособност на европейската промишленост“;
- Да се направи необходимото за това всички равнища на технологична готовност да бъдат включени в този стълб на „Хоризонт Европа“;
- Клъстерът „Приобщаващо и сигурно общество“ да се раздели на два отделни клъстера; Клъстерът „Приобщаващо общество“ да се разшири до „Приобщаващо, творческо, разсъждаващо и устойчиво общество“, като включи въпроса с миграцията; и подклъстерът „Сигурно общество“ да се преименува на „Гражданска сигурност за обществото“;
- Подход „отдолу нагоре“ за „ключовите базови технологии на бъдещето“ в рамките на клъстера „Цифрова сфера и промишленост“;
- Клъстерът „Климат, енергия и мобилност“ да се раздели на два отделни клъстера; Да се въведе клъстер „Климат и енергетика“ и отделен клъстер „Мобилност“;
- Клъстерът „Храна и природни ресурси“ да се преименува на „Биоикономика, природни ресурси и околна среда“;
- Въвеждане на нови области на интервенция;
- Заделяне на целеви бюджети за всяка област на интервенция.

Въпрос към министрите:

Моля посочете съществените изисквания, на които „Хоризонт Европа“ следва да отговаря във връзка със структурата на стълб 2, също така предвид гореизброените предложения на държавите членки.

Приложение 1: „Хоризонт Европа“ — актуално състояние на преговорите

Horizon Europe – State of play

